

DNEVNI CENTAR ZA
REHABILITACIJU
VERUDA, PULA

ZAJEDNO RASTIMO
SIGURNIJE

GRAD
PULA
CITTA
DI POLA

Dijete s teškoćama u razvoju u mojoj vrtićkoj skupini

brošura za podršku odgajateljima u procesu prepoznavanja razvojnih odstupanja i uključivanja djeteta s teškoćama u razvoju u vrtićku skupinu

Valentina Butković i Iva Gortan

www.esf.hr

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

Rana podrška i rehabilitacija djeci s razvojnim rizicima i teškoćama u razvoju - Zajedno rastimo sigurnije

Šifra projekta: UP.02.2.2.15.0078

Uvodna riječ za odgajatelje

Dragi odgajatelji,

vjerujemo kako ste upravo vi, kao jedni od prvih stručnih osoba s kojima se djeca s teškoćama u razvoju i njihovi roditelji susreću važan element i prva stepenica pravovremenog prepoznavanja i reagiranja na razvojna odstupanja djece. Iz tog vas razloga smatramo važnim saveznicima na putovanju koje ima za cilj pravovremeno prepoznavanje razvojnih odstupanja djece s teškoćama u razvoju i promociju deinstitutionalizacije.

Svjesni smo brojnih komunikacijskih i drugih izazova s kojima se susrećete u svakodnevnom radu s djecom, roditeljima, kolegama i članovima stručnog tima te s punim pravom možemo reći da je posao odgojitelja jedan od najzahtjevnijih i najizazovnijih oblika stručne pomoći djeci.

Ovim putem želimo se zahvaliti svim odgajateljima, stručnim djelatnicima i ravnateljicama koje su prepoznale važnost naše zajedničke suradnje te se uključile u ciklus naših radionica namijenjenima osnaživanju odgojno-obrazovnih djelatnika u redovnim vrtićima u procesu inkluzije djeteta s teškoćama u razvoju.

Hvala,

DV Balončić, Svetvinčenat i ravnateljici Elijani Perković,

DV Bubamara, Ližnjan i ravnateljici Vanji Glavaš,

DV Mali svijet, Pula i ravnateljici Tamari Pranjić,

DV Medulin i ravnateljici Mirjani Duras Komparić,

DV Petar Pan Vodnjan i ravnateljici Ingrid Mirković,

DV Sunce, Fažana i ravnateljici Ljiljani Brajić,

DV Tratinčica, Barban i ravnateljici Sari Brgić.

Hvala svim odgojiteljicama što ste bile dio priče koja je imala cilj ojačati vaš osobni doživljaj kompetencije za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

Vaše su brige, primjeri i iskustva koje ste dijelile s nama na radionicama izvorište nastanka ove brošure.

Brošura je inspirirana ciklusom radionica, ali je namijenjena svim odgajateljima koji rade u redovnim skupinama i koji imaju ili će imati dijete s razvojnim teškoćama u svojoj skupini. Njezina je namjera **potaknuti odgajatelja na osobni rast i razvoj i ojačati njegov doživljaj kompetencije za rad s djetetom s teškoćama u razvoju**. Samo odgojitelj koji želi razvijati svoje kompetencije i svaki dan učiti više - može potaknuti dijete na istu stvar.

psihologinje Iva i Valentina - Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda Pula

Kontakt za više informacija:

DCZR - Veruda

Vidikovac 7

52100 Pula

tel.: +385 52 223-594

www.dczr-veruda.hr

<https://razvoj.gov.hr/>

<http://strukturnifondovi.hr/>

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Dnevnog centra za rehabilitaciju Veruda - Pula.

Sadržaj brošure

1. O projektu u okviru kojeg je brošura nastala	5
2. O procesu rane razvojne podrške i ulozi odgajatelja	7
2.1. Porijeklo straha i važnost što ranijeg upućivanja roditelja na procjenu..	7
2.2. Što možemo zaključiti o odgovornosti i ulozi odgajatelja.....	9
3. Uloga roditelja i proces prihvatanja – što je odgajatelju važno znati	10
3.1. Proces prihvatanja djeteta s teškoćama kod roditelja.....	10
3.2. O čemu ovisi kako će roditelj prolaziti kroz ove faze?	12
4. Kako se odgajatelj može "zapetljati" u prevelikoj želji da pomogne djetetu? – ili kad odgajatelj preuzima na sebe odgovornost roditelja	13
4.1.Perfekcionizam kod odgajatelja u domeni pomaganja djetetu s TUR – što zaboravljamo?.....	14
5. Pritisak balansiranja potreba djece urednog razvoja i djece s teškoćama – što kada znamo kako bi trebalo, ali to ne možemo primijeniti.....	15
6. Prilozi	16
7. Popis literature	19

1. O PROJEKTU U OKVIRU KOJEG JE BROŠURA NASTALA

Naziv projekta: Rana podrška i rehabilitacija djeci s razvojnim rizicima i teškoćama u razvoju - Zajedno rastimo sigurnije

Nositelj projekta: Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda – Pula

Partneri na projektu: Grad Pula-Pola

■ Ciljevi i očekivani rezultati projekta:

Opći cilj projekta je doprinijeti prelasku s institucionalnih socijalnih usluga na usluge zajednice širenjem i unapređenjem izvaninstitucijskih usluga za djecu s teškoćama u razvoju na području UP Pula. Projekt će pridonijeti rješavanju problema uspostavom održivog i interdisciplinarnog sustava rehabilitacije i podrške potrebitoj djeci i njihovim obiteljima u zajednici, jačanjem kapaciteta stručnjaka te podizanjem svijesti javnosti o važnosti uključivanja ranjivih skupina u društvo.

Naziv projekta:
Rana podrška i rehabilitacija djeci s razvojnim rizicima i teškoćama u razvoju -
Zajedno rastimo sigurnije

Korisnik:
Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda - Pula

Partner:

GRAD PULA
CITTÀ DI POLA

Razdoblje provedbe:
29.10.2021. – 29.10.2023.
www.strukturnifondovi.hr

DNEVNI CENTAR ZA REHABILITACIJU VERUDA - PULA
Vidikovac 7, 52100 Pula
tel. 052/223-594
www.dczr-veruda.hr

Sadržaj publikacije isključivo je odgovornost Dnevnog centra za rehabilitaciju Veruda - Pula

DNEVNI CENTAR ZA REHABILITACIJU VERUDA - PULA
Rana podrška i rehabilitacija djeci s razvojnim rizicima i teškoćama u razvoju -
ZAJEDNO RASTIMO SIGURNIJE

ZAJEDNO RASTIMO SIGURNIJE

OPERATIVNI PROGRAM
Učinkoviti ljudski potencijali
2014. - 2020.

Ukupan iznos projekta: 1.858.100,69 kn
Iznos EU potpore: 100%
Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava
Kodni broj: UP.02.2.2.15.0076

 EUROPSKI STRUKTURNI I INVESTICIJSKI FONDovi
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

www.esf.hr

Slika 1. Projektne letak (1. dio)

Slika 2. Projektne letak (2.dio)

Ciljana skupina: djeca s teškoćama u razvoju, članovi obitelji te stručnjaci koji pružaju socijalne usluge navedenoj ranjivoj skupini

Očekivana korist za ciljne skupine jest pravovremeno prepoznavanje specifičnih potreba i pružanje prikladnih razvojnih poticaja od najranije dobi djeteta, psihološko i financijsko rasterećenje roditelja, poboljšanje kvalitete života te naposljetku uključivanje u društveno okruženje i prevencija institucionalizacije.

2. O PROCESU RANE RAZVOJNE PODRŠKE I ULOZI ODGAJATELJA

Rana razvojna podrška prema Zakonu o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske (2022) definira se kao usluga stručne poticajne pomoći i podrške djetetu i stručne savjetodavne pomoći roditeljima i drugim članovima obitelji ili udomitelju, kad je kod djeteta u ranoj dobi utvrđeno *odstupanje u razvoju, razvojni rizik ili razvojne teškoće*.

U definiciji rane razvojne podrške ključno je primijetiti kako se ona odnosi i na onu djecu kod koje postoji razvojni rizik, a ne isključivo utvrđene razvojne teškoće. Drugim riječima, pravo na ranu razvojnu podršku ima svako dijete kod kojeg postoji sumnja na mogući razvoj teškoća.

To nas dovodi do praktičnog pitanja – *kada odgajatelj treba reagirati na primijećena odstupanja od urednog razvoja te može li odgajatelj pogriješiti u kontekstu uočavanja i reagiranja na teškoće onda kada za tim "nema potrebe"?*

Kada roditelje uputiti na procjenu – može li biti prerano?

Misli i pitanja koja se mogu pojaviti kad odgajatelj uoči odstupanja od redovnog razvoja:

Može li biti prerano da uputim dijete na procjenu?

Možda će sazrijevanjem sve doći na svoje.

Bolje da sačekam još neko vrijeme prije nego li informiram roditelje o onome što primjećujem.

7

Rana intervencija potrebna je djeci koja su u riziku na razvojna odstupanja ili ih već imaju, od prenatalnog razdoblja do ulaska u predškolski sustav (De Moor i sur., 1993). Brojni autori (Ramey i sur., 2007; Asby, 2018; Asmussen i sur., 2018) naglašavaju važnost **prvih pet godina života** kao razdoblje u kojem se događaju najveće promjene u obliku razvoja i migracija moždanih stanica, razvoja aksona i povezivanja stanica sinapsama. Razdoblje prvih pet godina života je razdoblje u kojem dijete prikuplja najveći broj informacija iz svoje okoline, a okolina je dužna djetetu pružiti što više informacija. Iz svega navedenog slijedi kako je u kontekstu rane intervencije potrebno reagirati što ranije kako bi se pokrenuo proces koji ponekad može biti dugotrajan zbog različitih faktora koji utječu na tijek i brzinu kojom se djetetu može osigurati adekvatna i potrebna podrška (kompleksnost procesa i sustava, liste čekanja, faze prihvatanja kod roditelja).

2.1. Porijeklo straha i važnost što ranijeg upućivanja roditelja na procjenu

U podlozi nedjelovanja odgajatelja često se može nalaziti i strah od preuzimanja odgovornosti da budemo prvi koji će nešto saopćiti roditelju te strah od reakcije i otpora roditelja prema prihvaćanju teškoća. Odgajatelji često znaju reći kako su oni na prvoj liniji bojišnice u procesu priopćavanja teškoće roditeljima.

S tim u vezi važno je razumjeti kako je proces rane intervencije složen lanac u kojem je primjećivanje odstupanja od urednog razvoja tek prvi (iako ne manje važan) kotačić u lancu.

Identifikacija u procesu rane intervencije odnosi se na primjećivanje odstupanja od urednog razvoja. Velik se naglasak stavlja na **vrijeme zamjećivanja odstupanja**. Ranom identifikacijom omogućuje se prevencija napredovanja stanja djeteta, a roditeljima se daje mogućnost bržeg djelovanja i usmjeravanja prema određenim stručnjacima (Alliston, 2007).

Daljnju **procjenu** obavlja stručnjak u određenom području – edukacijski rehabilitator, logoped, psiholog, fizioterapeut... Cilj je procjene dobiti uvid u djetetovo funkcioniranje, informirati roditelje o rezultatima procjene i savjetovati ih o daljnjim postupcima te osmisliti terapijski individualizirani plan.

Slika 3. *Timska procjena u DCZR*

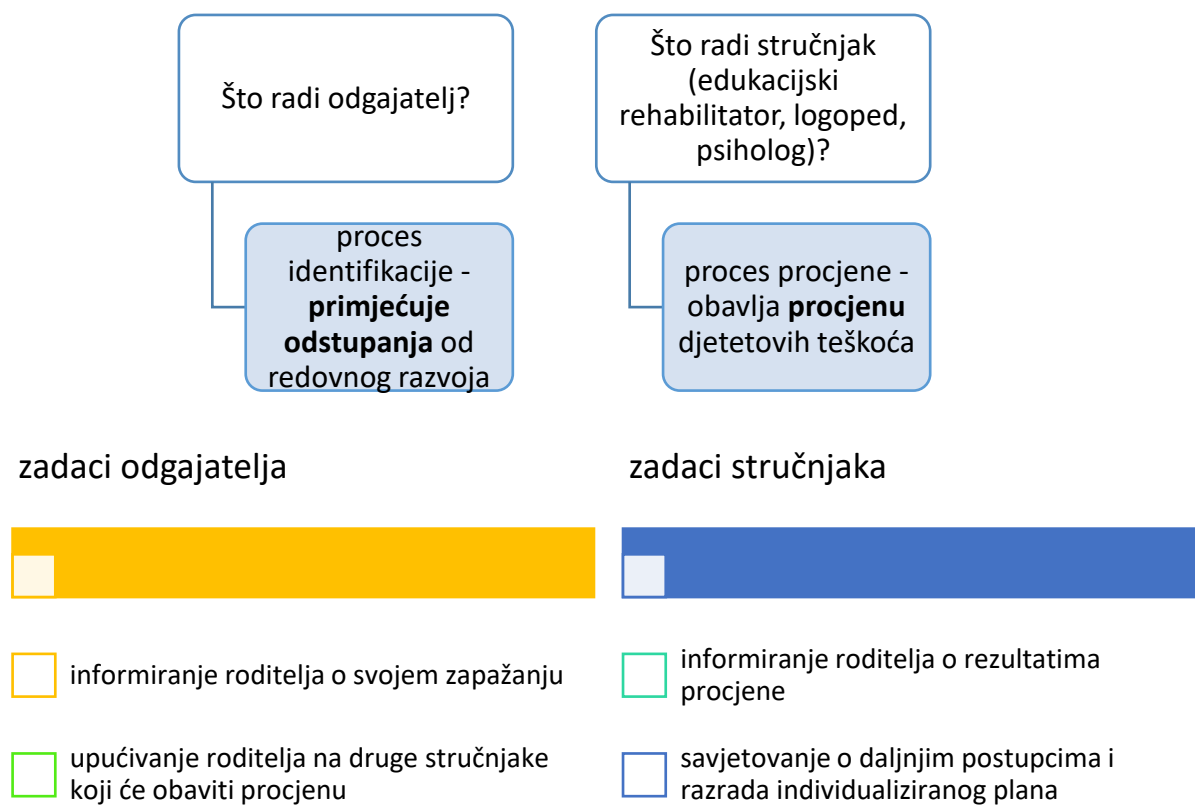
Slika 4. *Procjena fizioterapeuta u DCZR*

2.2. Što možemo zaključiti o odgovornosti i ulozi odgajatelja

Vaše primjećivanje odstupanja i ukazivanje roditelju na postojanje odstupanja koje ste primijetili (često to znači i ponavljano ukazivanje na odstupanja) ne znači da je na vama odgovornost za procjenu djetetovih teškoća.

Svoje obraćanje i informiranje roditelja zato nećete formulirati na način da ćete ukazati kako ste uočili/procijenili postojanje teškoća, nego ćete **opisati ponašanje djeteta i informirati roditelje o mogućnosti procjene stručnjaka** (skica 1.)

Skica 1. Zadaci odgajatelja i zadaci stručnjaka u procesu uočavanja razvojnih teškoća

Uvažavanje i prisjećanje ovih naizgled očitih razlika u zadacima odgajatelja i zadacima stručnjaka uvelike može pomoći odgajatelju u osvještavanju onog dijela odgovornosti za informiranje roditelja u kojem se ne osjeća dovoljno "na svom terenu" i onog dijela u kojem se osjeća sigurno u smislu vlastite kompetencije.

Neka pitanja roditelja možda će izlaziti izvan vaše domene i sasvim je u redu ne imati odgovore na sve. To što ste prvi na "bojišnici" kako se slikovito može reći, ne znači i da morate ponuditi sva rješenja. *Priopćavanje teškoća djeteta roditelju je proces koji traje, proces na čijem se*

početku često nalazi odgajatelj koji utire put ka drugim stručnjacima koji će taj proces nastaviti ondje gdje ste vi započeli.

3. ULOGA RODITELJA I PROCES PRIHVAĆANJA – ŠTO JE ODGAJATELJU VAŽNO ZNATI

Kada smo razlučili odgovornost odgajatelja, važno je razumjeti i koja je uloga i odgovornost roditelja.

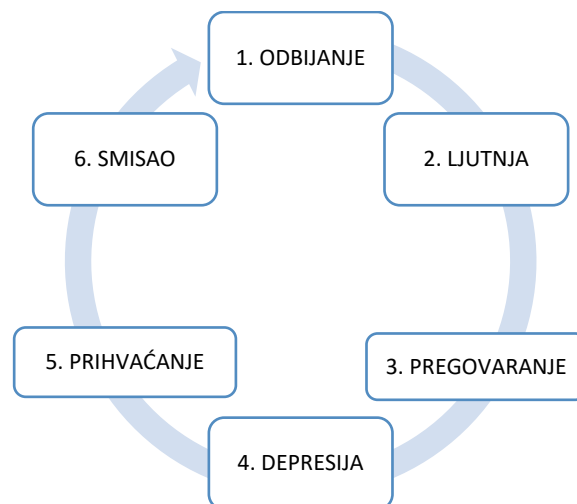
Često se odgajatelji nalaze u situacijama u kojima nebrojeno puta ukazuju na postojanje odstupanja od redovnog razvoja, ali se njihovo priopćenje sukobljava s roditeljevim procesom prihvatanja. Ponekad se odgajatelji pitaju kako mogu bolje i drugačije, što mogu napraviti da "probude" roditelje, a nerijetko se propitkuju i u čemu griješe.

Ovo često dovodi i do povlačenja i do gubitka motivacije odgajatelja (*"sve smo pokušali, ništa nije upalilo"*).

Važno je da odgajatelji prepoznaju važnost i ulogu koju su odigrali u procesu koji se u pozadini može odvijati u svijesti roditelja – bez obzira što jasni znakovi uspješnosti odgajatelja neće uvijek biti vidljivi.

3.1. Proces prihvatanja djeteta s teškoćama kod roditelja

Rođenje djeteta s teškoćama u razvoju često predstavlja za roditelje šok i prisiljava ih na suočavanje s gubitkom djeteta kakvog su zamišljali i kojem su se nadali. Žalovanje je prirodni proces koji se javlja kod roditelja djece s teškoćama u razvoju zbog gubitka ideje o djetetu i roditeljstvu kakvom su se nadali. Svaki gubitak predstavlja traumatsko iskustvo, ali kad roditelj izgubi "san o zdravom djetetu", on kao da nema pravo niti kapacitet za tugovanje. Za razliku od smrti djeteta, ovaj je gubitak nejasan i neodređen (Naseef, 2001).

Skica 2. Faze cikličkog procesa prihvatanja djeteta s TUR kod roditelja

Osim što roditelj da bi došao do točke prihvatanja djeteta s teškoćama mora proći kroz sve prethodno navedene faze (*skica 2.*), često se događa da prijelaz iz jedne faze u drugu ne teče "glatko", već se roditelji potaknuti određenim stresnim situacijama vraćaju u ranije faze funkcioniranja i prihvatanja.

Žalovanje je **kontinuirani ciklički proces kod roditelja djece s teškoćama** – kako je teškoća konstanta razni događaji poput dječjih rođendana, sportskih aktivnosti, medicinskih problema itd. mogu biti ponovni pokretači žalovanja i osjećaja tuge (Moses, 1987).

Skica 3. Faze prihvatanja djeteta s teškoćama u razvoju kod roditelja i njihova obilježja prema Kubler-Ross i Kessler (2005)

1. odbijanje

- ima funkciju pozitivnog mehanizma nošenja sa stresom i daje roditeljima vrijeme da se naviknu na novonastalu situaciju i pronađu unutarnju snagu za nošenje s novim izazovima

2. ljutnja

- prirodni rezultat osjećaja krivnje koju roditelji mogu usmjeravati na druge (odgajatelje, stručnjake, liječnike...) ili na sebe

3. pregovaranje

- roditelji gaje nadu da će njihovo dijete značajno napredovati i možda se izliječiti
- traženje ponovne dijagnoze, uključivanje djeteta u nove terapije, kupovanje novih didaktičkih materijala i igračaka
- roditelj je svjestan dijagnoze, ali osjeća da se još nešto može napraviti da situaciju popravi

4. depresija

- nastaje kao posljedica povezivanja sa realnom situacijom i osjećajem tuge
- može dovesti do osjećaja nemoći, očaja, bespomoćnosti, krivnje

6. prihvatanje

- roditelj nadilazi krivnju, ljutnju, tugu i prihvaća svoje dijete
- suočavanje sa izazovima i spoznaja da i dalje mogu biti sretni

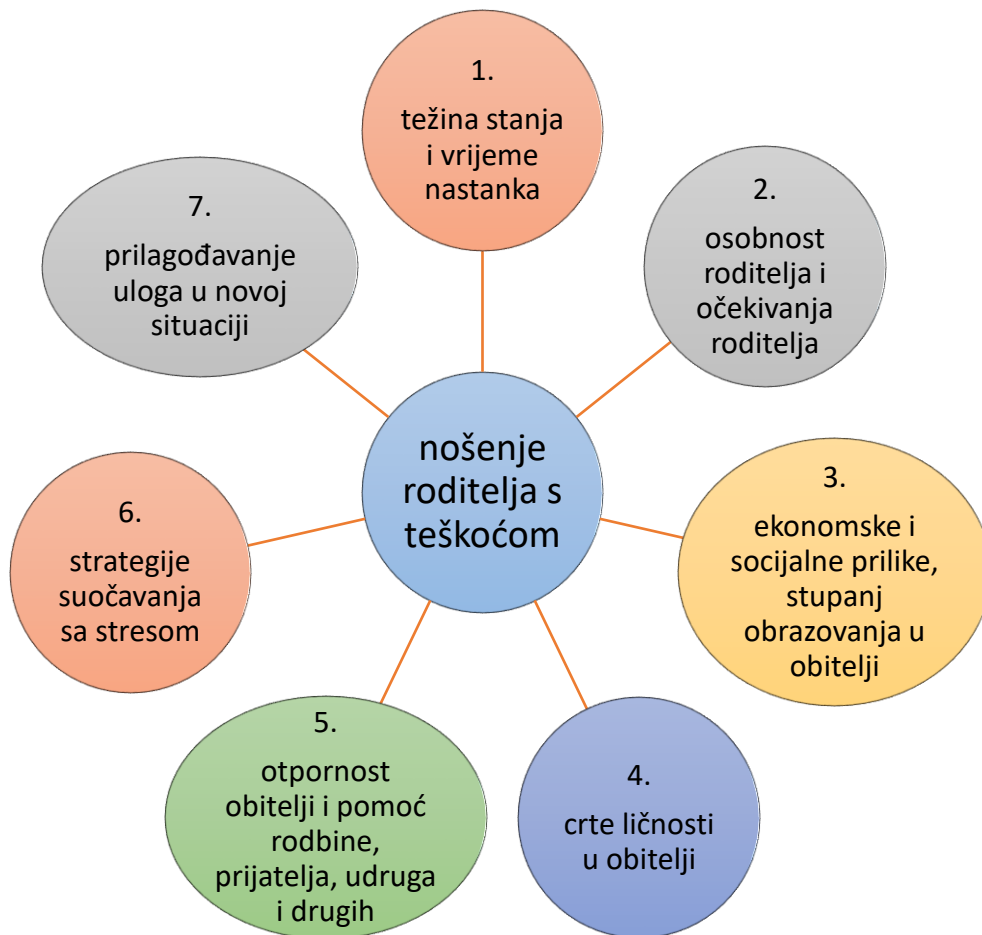
7. smisao

- roditelji pronalaze novi smisao života

3.2.0 čemu ovisi kako će roditelj prolaziti kroz ove faze?

Kod onih roditelja koji imaju adekvatnu podršku okoline i druge faktore koji osiguravaju da ovaj proces napreduje očekivanim slijedom, odgajatelji će najčešće uspješno svladavati prepreke ostvarivanju suradnje s roditeljima ili tih prepreka uopće neće biti. Međutim, roditelj koji se nalazi ili se potaknut nečime vratio u fazu poricanja ili u fazu ljutnje, kod odgajatelja može pokolebati njegov osjećaj sigurnosti u svoj rad i izvedbu, može potaknuti odgajateljevo preispitivanje samoga sebe.

Faktori koji određuju nošenje s teškoćom i razinu stresa u obitelji prikazani su na skici 4. (Leutar i Oršulić, 2015; Vukojević i sur., 2012). Prilagodba roditelja na razvojnu teškoću može se smjestiti na kontinuumu od brze prilagodbe i dobrog funkcioniranja do slabe prilagodbe i pojave zdravstvenih teškoća roditelja (Denona i Batinić, 2002; prema Vlah i sur., 2019).

Skica 4. Faktori koji određuju nošenje s teškoćom i razinu stresa u obitelji prema Leutar i Oršulić, 2015 i Vukojević i sur., 2012.

Gdje bismo na ovom prikazu mogli smjestiti odgajatelja kao izvor podrške roditelju?

Odgajatelj bi se vjerojatno nalazio u 5. kategoriji pomoći rodbine, prijatelja, udruga i drugih. Važno je stoga primijetiti brojne druge utjecaje koji jednako tako determiniraju roditeljske

kapacitete. Za odgajatelja je važno razumjeti kako je on jedan od važnih čimbenika u pružanju potpore roditelju koji se suočava s teškoćom, ali jednako je važno razumjeti kako je ukupno roditeljsko prihvaćanje i nošenje s teškoćom rezultat svih drugih mnogobrojnih utjecaja na roditelja. Ovo je razlog zašto se ponekad unatoč brojnim pokušajima i naporima odgajatelja da osvijeste roditelja čini kako to naizgled "ne dopire" do roditelja.

Uzmimo hipotetsku situaciju u kojoj se odgojiteljica počela osjećati loše zbog toga jer njezini pokušaji da pruži podršku roditelju nisu bili uspješni i nisu rezultirali roditeljevim prihvaćanjem i osvještavanjem djetetovih teškoća. Odgojiteljica ne mora nužno biti vidno razočarana i obeshrabrena zbog brojnih drugih uspješnih razgovora s roditeljima druge djece, ali na određenoj razini njezin osjećaj kompetencije može biti poljuljan razvojem opisane situacije i činjenicom da u toj konkretnoj situaciji njezine intervencije nisu bile učinkovite. U tim je situacijama za odgajatelja važno moći osvijestiti gore opisane mnogobrojne utjecaje na roditelje i uvidjeti njihovu slojevitost koja utječe na sveukupni način na koji će se roditelj nositi s teškoćom. Podrška odgajatelja tek je jedan od brojnih faktora koji određuju nošenje s teškoćom i razinu stresa u obitelji.

4. KAKO SE ODGAJATELJ MOŽE "ZAPETLJATI" U PREVELIKOJ ŽELJI DA POMOGNE DJETETU? – ili kad odgajatelj preuzima na sebe odgovornost roditelja

Često se događa da su odgajateljeve želje o kapacitetima roditelja i realni, postojeći kapaciteti pojedinih roditelja nepodudarni. Neki će roditelji imati smanjene kapacitete za prihvaćanje djetetovih teškoća i za nošenje s istima, pojedini će roditelji djetetove teškoće prihvatiti i pronaći svoj puni smisao u suživotu s djetetom s teškoćama dok će neki od njih prolaziti kroz dobre i loše faze nošenja s djetetovim teškoćama ovisno o brojnim faktorima koji determiniraju sveukupne roditeljeve kapacitete.

Kod odgajatelja se mogu pojaviti razni osjećaji (i misli) ovisno o ponašanju i fazi prihvaćanja u kojoj se nalazi roditelj:

- ljutnja zbog percipirane roditeljske "pasivnosti" (*"Pa oni nisu poduzeli apsolutno ništa za to dijete."*),
- zabrinutost za dijete, djetetovu situaciju ili budućnost (*"Njemu će biti jako teško u školi."*)
- žaljenje za neiskorištenim punim potencijalom djeteta (*"On/ona bi mogao puno više samo kad bi se s njim radilo kod kuće ili kad bi se roditelji pokrenuli."*)
- ljutnja na sebe zbog osjećaja da se previše daju (*"Mi se previše trudimo, ali to jednostavno nema efekta kad on doma nema nikakav red."*)
- propitkivanje smisla onoga što rade s djetetom (*"Čemu sav naš trud kad to jednostavno nije dovoljno za njega/nju."*)

Iako ovakvi osjećaji i misli mogu biti uvjetovani činjenicom da je odgajatelj pokušao pomoći roditeljima i da želi pomoći djetetu, oni istovremeno smanjuju kapacitete odgajatelja za ostvarenje istoga. Odgajatelj se tada počne pretjerano "trošiti" razmišljajući o djetetu, analizirajući situaciju i roditelja, ulaganjem dodatnog truda – a zatim uviđajući kako to nije rezultiralo dodatnim napretkom postaje iscrpljen, ponekad se osjeća nekompetentnim te sagorijeva.

To naravno ne znači da se odgajatelj nema pravo osjećati na taj način i da su njegove misli i osjećaji pogrešni, već da odgajatelj mora *uvježbavati prepoznavanje misli i osjećaja* koji su alarm da je odgajatelj "skliznuo" u vlastita *previsoka očekivanja* od sebe.

4.1. Perfeccionizam kod odgajatelja u domeni pomaganja djetetu s TUR – što zaboravljamo?

Perfeccionizam nas može potaknuti da uz zdravu dozu samokritičnosti radimo na postavljanju ciljeva i samopoboljšanju odnosno daje nam energiju za obavljanje zadataka na visokoj razini (Goldner, Cockell i Srikameswaran, 2002). Problem s perfekcionizmom nastaje kada pretjeramo s očekivanjima. Kada počnemo očekivati od drugih ljudi da ulažu jednaku količinu energije u zadatke koji su nama osobno važni. Perfeccionizam također prestaje biti adaptivan kada nas u želji da postignemo izvrsnost, preplavi strah od neuspjeha i velika sumnja u sebe. Perfeccionizam nas može navesti na to da postanemo ovisni o pohvalama izvana te navoditi nas da se borimo održati postavljene standarde, koji nisu uvijek realno mogući i ostvarivi.

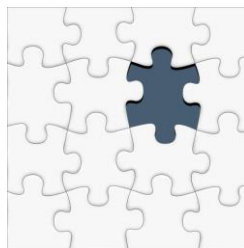
Nekoliko je stvari čije osvještavanje u domeni rada s djecom s teškoćama može odgajatelju pomoći u smanjivanju visokih očekivanja od sebe, pa navodimo neke od njih koje se mogu općenito prepoznati kao važne:

1. Priznavanje i uvažavanje vlastitih osjećaja:

Moji osjećaji su ok, ali moja očekivanja koja imam prema sebi (i drugima) koja proizlaze iz tih osjećaja ponekad moram redefinirati.

2. Uvažavanje neobičnog partnerstva i faza prihvatanja roditelja

Vjerojatno nemam punu sliku - uvažavanje obilježja neobičnog partnerstva s roditeljima (slika 5.) – ne znam zašto ta mama ili tata nema/nemaju kapacitet i što ih drži zarobljenima u nekoj fazi prihvatanja.

Slika 5. Simbolika neobičnog partnerstva odgojitelja, roditelja i djeteta (vidimo izolirane situacije prilikom predaje i preuzimanja djeteta u vrtiću – rijetko smo sve troje zajedno)

3. Osvještavanje da smo preuzeli preveliku odgovornost na sebe

Ne mogu drastično utjecati ili izmijeniti kapacitete roditelja, i to je u redu – mogu dati od sebe onoliko koliko kao odgajatelj mogu (slika 6.)

Slika 6. Faktori utjecaja na dijete – odgajatelj kao jedan od čimbenika

4. PRITISAK BALANSIRANJA POTREBA DJECE UREDNOG RAZVOJA I DJECE S TEŠKOĆAMA - što kada znamo kako bi trebalo, ali to ne možemo primijeniti

Jedna je odgojiteljica na radionicama iznijela svoje zapažanje o tome kako odgajatelji često znaju što je ispravno i kako bi trebalo pristupiti djetetu s teškoćama u razvoju, ali kako odgajatelj to često nije u mogućnosti učiniti jer individualna posvećenost tom djetetu znači da će iza mojih leđa u tom trenutku nastati kaos (jer preostala djeca nisu nadgledana).

15

Osim što ova pozicija kod odgajatelja može izazvati frustraciju jer znate kako biste mogli pomoći, ali to u datom trenutku ne možete učiniti, ukazuje na važnost pozicije trećeg odgajatelja, asistenta i stručnih suradnika u vrtiću!

Jedna je druga odgojiteljica o istoj temi – temi pritiska i nedostatka vremena za individualnu posvećenost djetetu rekla: *"Ono malo što mi možemo je s djetetom raditi na poticanju emocija i socijalizacije, ali to je sve što mi možemo s obzirom na potrebe preostale djece urednog razvoja."*

Iako o pitanju problema nedostatka stručnih djelatnika, trećih odgajatelja i drugih nedostatnih uvjeta ne možemo puno napraviti, osim uvijek iznova ukazivati na taj problem onima koji za njega trebaju čuti! Ono što smatramo izuzetno važnim jest i osvijestiti i iznova podsjećati odgajatelje da je to što percipiraju *malenim* zapravo mnogo i značajno u kontekstu mentalne dobrobiti djeteta. Samo zajedničkim naporima odgajatelja i stručnjaka koji s djecom provode individualne tretmane možemo se približiti ostvarivanju optimalnih uvjeta za poticaj i napredovanje djece s teškoćama u razvoju.

Prilozi: Slike s provedenih radionica

DV Bubamara Ližnjan

DV Tratinčica Barban

DV Balončić Svetvinčenat

DV Sunce Fažana

DV Medulin

DV Mali svijet

DV Petar Pan Vodnjan

Popis literature:

- Asby, D. (2018). Why Early Intervention is Important: Neuroplasticity in Early Childhood.
- Asmussen, K., Law, J., Charlton, J., Acquah, D., Brims, L., Pote, I. & McBride, T. (2018). Key competencies in early cognitive development. Things, people, numbers and words.
- Alliston, L. (2007). Principles and practices in early intervention: A literature review for the Ministry of Education. New Zealand: The Ministry of Education.
- De Moor, J. M. H., Van Waesberghe, B. T. M., Hosman, J. B. L., Jaeken, D. & Miedema, S. (1993). Early intervention for children with developmental disabilities: manifesto of the Eurlayid working party. *International Journal of Rehabilitation Research*, 16, 23-31.
- Goldner, E. M., Cockell, S. J., i Srikameswaran, S. (2002): Perfectionism and eating disorders. U G. L. Flett i P. L. Hewitt (ur.), *Perfectionism: Theory, research, and treatment* (str. 319–340). American Psychological Association.
- Kubler-Ross, E. i Kessler, D. (2005). *On grief and grieving*. New York, NY: Scribner.
- Leutar, Z. i Oršulić, V. (2015). Povezanost socijalne podrške i nekih aspekata roditeljstva u obiteljima s djecom s teškoćama u razvoju. *Revija za socijalnu politiku*, 22 (2), 153-176.
- Moses, K. (1987) *The Impact of Childhood Disability: The Parent's Struggle*. Ways Magazine, Spring.
- Naseef, R.A. (2001). *Special Children, Challenged Parents: The Struggles and Rewards of Raising a Child with a Disability* Paperback.
- Ramey, S. L., Ramey, C. T. & Lanzi, R. G. (2007). Early intervention: Background, Research Findings and Future Directions. U: J. W. Jacobson, J. A. Mulick, J. Rojahn (ur.). *Handbook of Intellectual and Developmental Disabilities* (str. 445 - 463). New York: Springer. DOI: 10.1007/0-387-32931-5_23
- Vukojević, M., Grbavac, D., Petrov, B. i Kordić, M. (2012). Psihološka prilagodba na kronični stres roditelja djece s intelektualnim teškoćama. *Liječnički vjesnik*, 134 (11-12), 310-315. Preuzeto 9.04.2020. sa <https://hrcak.srce.hr/172450>
- Vlah, N., Ferić, M. i Raguz, A. (2019). Nepovjerenje, spremnost i nelagoda roditelja djece s teškoćama u razvoju prilikom traženja socijalno-stručne pomoći. *Jahr*, 10 (1), 75-97. Preuzeto 9.04.2020. sa <https://doi.org/10.21860/j.10.1.4>
- Zakon o socijalnoj skrbi (2022). Preuzeto 8.5.2023. sa https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_02_18_181.html